

Eduskunnan työ- ja tasa-arvovaliokunnalle 7.6.2022

Asia: Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022 on kertomus tasa-arvon tilasta Suomessa. Toista kertaa julkaista kertomus on yhteiskunnallisesti erittäin merkittävä dokumentti ja tarjoaa myös hyvän vertailukohdan vuoden 2018 julkaistuun kertomukseen. Monika-Naiset liitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä siitä.

Liitto tarkastelee kertomusta oman toimialansa näkökulmasta. Suomeen muualta muuttaneiden naisten tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen aseman ja osallisuuden edistäminen on työmme lähtökohta. Missiomme on: *Turvallinen ja tasa-arvoinen elämä jokaiselle, Suomeen muualta muuttaneelle naiselle.*

Kiitämme kertomuksen laatijoita sinänsä laaja-alaisesta ja selkeästä raportista. Esitämme kuitenkin syvän huolemme siitä, että Suomeen muualta muuttaneisiin ja muihin vähemmistöryhmiin kuuluiin naisiin liittyviä kysymyksiä ei ole huomioitu laaja-alaisesti.

Suomen väestöpohja on muuttunut merkittävästi viimeisten vuosikymmenien aikana, ulkomaalaistaustaisia henkilöitä on jo noin 10 % väestöstä. Tämä ei ole enää marginaalikysymys. Haluammekin kysyä mistä rajausta, että maahan muuttaneet naiset eivät näy raportissa, johtuu? On ensiarvoisen tärkeää, että maahan muuttaneisiin naisiin kohdistuvat, usein moninkertaiset epätasa-arvon esteet, syrjivät käytänteet ja rasistiset asenteet tehdään näkyväksi Tasa-arvovaltuutetun toimesta. On tuotava esiin, miten tämä moniperusteinen syrjintä näkyy yhteiskunnan eri osa-alueilla. Näkyväksi tekeminen ja suositusten linjaaminen tulisi olla yhdenvertaisesti osa yhteistä tasa-arvokeskustelua ja ponnistelua sukupuolten välisen tasa-arvon puolesta.

Monika-Naiset liitto ry on maahanmuuttajanaisjärjestöjen ja monikulttuurista naistyötä tekevien järjestöjen kattojärjestö, joka täyttää ensi vuonna 25 vuotta. Liitolla on 16 jäsenjärjestöä, jotka edustavat eri puolilta maailmaa Suomeen muuttaneita naisia. Liitto tarjoaa erityispalveluja väkivaltaa kokeneille ja kotoutumisen tukea tarvitseville naisille. Näitä palveluja tarjotaan valtakunnallisesti usealla eri kielellä Kriisikeskus Monikassa, Turvakoti Monassa ja Kotoutumiskeskus Monikassa. Erityisosaamistamme on pari- ja lähisuhdeväkivallan ja erityispiirteiden kuten pakkoavioliiton, kunniaan liittyvän väkivallan ja ihmiskaupan uhrien auttamistyö.

Työssämme kohtaamme vuosittain noin 1 000 Suomeen ympäri maailmaa muuttanutta naista. He eivät ole homogeeninen ryhmä, vaan moninainen joukko yksilöitä, joilla jokaisella on oma tarinansa. Eri elämäntilanteista ja taustoista huolimatta naisia yhdistää se, että he joutuvat kantasuomalaisia naisia todennäköisemmin moniperusteisen syrjinnän tai väkivallan kohteiksi joskus pelkästään ulkonäön tai nimen perusteella. Heidän edessään suomalaisessa yhteiskunnassa on rakenteellisia esteitä, jotka liian usein jäävät piiloon, ja joita ei osata riittävästi tunnistaa. Tästä on seurauksena maahan muuttaneiden naisten heikko asema suomalaisessa yhteiskunnassa.

Tuomme lyhyesti esille keskeisimpiä huolenaiheitamme:

Valtioneuvoston selonteossa kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista tuodaan esiin, että maahanmuuttajien työmarkkina-asema on monilla mittareilla arvioituna huonompi kuin muun väestön. Työttömyys on moninkertainen ja työmarkkinoille pääsy hitaampaa kuin kantaväestöllä. Tämä koskee erityisesti naisia. Monet tutkimukset, ja myös oma käytännön kokemuksemme osoittavat, että korkeamman työttömyyden syynä ovat mm. työmarkkinoilla vallitsevat syrjivät ja rasistiset asenteet, riittämätön suomen kielen taito ja ympäröivän yhteiskunnan tuntemus sekä sosiaalisten verkostojen puute. Merkittävä syy on se, että hoivavastuu maahanmuuttajaperheissä jää useammin naisille. Jos perheessä on enemmän lapsia kuin yksi, lapset jäävät useammaksi vuodeksi kotiin, mikä entisestään heikentää työllistymistä tai tekee sen jopa mahdottomaksi. Tämä lisää syrjäytymistä ja naisten köyhyyttä ja asettaa heidät erityisen haavoittuvaan asemaan yhteiskunnassamme.

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa esille tuodut syyt syrjinnästä työnhaussa mainitaan intersektionaalinen näkökulma, kuten alkuperä, sukupuoli ja ikä. Liitto pitää huolestuttavana kuitenkin syrjinnän moniulotteisuuden vähäisen huomioimisen, sillä kokemuksemme perusteella syrjinnän syyt ovat moninaisemmat ja ulottuvat laajemmalle yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Liitto toivoo, että Tasa-arvo valtuutetun kertomuksessa otettaisiin huomioon myös maahanmuuttajien työmarkkinoille työllistymisen syrjintä ja sukupuolittuneisuus, sekä naiserityisyys kuten lapset ja hoivavastuu, maahanmuuttajien koulutustaustan huomioita jättäminen, kielivaatimuksen sekä maahanmuuttajien koulutukseen ja työelämään ohjautuvaisuus - miten yhteiskunta pitää yllä näitä sukupuolittuneita rakenteita. Monika-Naiset liitto toivoo, että Tasa-arvovaltuutettu jatkossa kiinnittää huomiota myös maahanmuuttajanaisten palkkatason kehittämiseen. Tällä hetkellä maahan muuttaneen naisen euro on vain 64 senttiä. Se on merkittävästi pienempi, kuin kantaväestön naisen ja pienempi kuin maahan muuttaneen miehen.

Merkittävä este naisten oikeuksien ja tasa-arvon toteutumiselle on väkivallan kokemukset ja sen seuraukset. Naisiin kohdistuva väkivalta on Suomen suurin tasa-arvo-ongelma. Väkivaltaa kokeneet maahanmuuttajanaiset ovat haavoittuva ryhmä, jotka jäävät usein peruspalvelujen ulkopuolelle. Suomessa on vähän tutkittua tietoa maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta väkivallasta. Olemassa olevien tutkimuksien ja tilastojen perustella naisilla on kantaväestöä korkeampi riski joutua väkivallan uhriksi, henkirikoksen uhriksi joutumisen riski on nelikertainen. Tätä vahvistavat tilastot: pk-seudun väestöstä n. 15 % on maahanmuuttajataustaisia, mutta turvakotien asiakkaita yli 50 % on maahan muuttaneita naisia. Työssämme kohtaamme vuosittain noin 700 naista, jotka ovat kohdanneet pari- ja lähisuhdeväkivaltaa. Näiden keskuudessa on naisia, jotka ovat kokeneet myös kunniaan liittyvää väkivaltaa, avioliittoon pakottamista ja ihmiskauppaa. Suurin osa väkivallan kokemuksista ei tule näkyviin. Viranomaisilla ja muilla auttavilla tahoilla ei vielä ole riittävästi osaamista tunnistaa ja auttaa väkivaltaa kokeneita. Liitto jakaa huolen Tasa-arvovaltuutetun kanssa koskien uusia hyvinvointialueita ja niiden roolia väkivallan vastaisen työn saralla.

Työkenttää riittää. Rasistiset ja syrjivät asenteet ovat arkipäiväistyneet politiikassa, työelämässä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Hyvänkin lainsäädännön soveltaminen vaihtelee suuresti. Vuonna 2017 julkaistun toisen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskevan kyselytutkimuksen (EU-MIDIS II) mukaan Suomi on yksi Euroopan syrjivimmistä maista. Tutkimuksessa käy ilmi, että naiset kokevat syrjintää miehiä enemmän.

Emme voi hyväksyä tällaista; meidän on taisteltava sen puolesta, että kaikkien naisten ihmisoikeudet toteutuvat ja jokainen tyttö ja nainen voi elää turvallista ja tasa-arvoista elämää yhdenvertaisesti. Suomessa tarvitaan poliittista tahtoa, kohdennettuja riittäviä resursseja ja asennemuutosta, että Suomesta tosiasiallisesti voidaan puhua tasa-arvon mallimaana.

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa luodaan katsaus Istanbulin sopimuksen velvoitteisiin ja esitetään huoli mm. sopimuksen toimeenpanoon liittyvien resurssien vähäisyydestä. Tämä tuotiin esille jo vuoden 2018 kertomuksessa. Olemme myös samaa mieltä ja huolissamme kertomuksessa esille tuodusta huomiosta koskien määräaikaista hankkeita ja toimintaohjelmia – ne eivät yksinään riitä ja rakenteiden tulee olla poikkihallinnollisia ja pysyviä, jotta näiden jalkauttaminen myös peruspalveluihin varmistetaan.

Liitto pitää erittäin huolestuttavana sitä, että Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman vuosille 2022 - 2025 toteuttamiseen ei ole osoitettu korvamerkittyä määrärahaa. Tasa-arvon edistämisen ja naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen kysymyksen on oltava hallituskausia ylittävä prioriteetti. Näin pystymme varmistamaan työn jatkuvuuden.

Liitto vaatii, että Istanbulin sopimuksen toimeenpano otetaan vakavasti ja työlle kohdennetaan riittävät resurssit valtion talousarviossa. Naisiin kohdistuva väkivalta on edelleen yksi Suomen vakavimmista ihmisoikeusloukkauksista, joka merkittävästi estää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista.

Muistutamme, että Istanbulin sopimus velvoittaa, että aikuisen tai lapsen tahallinen pakottaminen avioliittoon säädetään rangaistavaksi. Se myös velvoittaa, että pakottamalla solmitut avioliitot on voitava mitätöidä, kumota tai purkaa. Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa näitä teemoja ei ole lainkaan mainittu.

Liitto pitää huolestuttavana, että myös ihmiskauppa naisiin kohdistuvan väkivallan muotona, puuttuu raportista. Monika-Naisten pitkään tekemä työ ihmiskaupan uhrien parissa osoittaa, että naisiin ja tyttöihin kohdistuva ihmiskauppa ei ole erotettavissa muista naisiin kohdistuvan väkivallan muodoista. Vaikka Yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaportoijana, on ihmiskauppa otettava huomioon yhtenä sukupuolistuneen väkivallan muotona myös Tasa-arvovaltuutetun työssä. Asiaan pitäisi kiinnittää erityistä huomiota juuri nyt, Ukrainan sodan keskeltä Suomeen pakenevien ukrainalaisten naisten kohdalla.

Vuonna 2021 Ihmiskaupan Uhrien Auttamisjärjestelmän kaikista asiakkaista 60 % (525) oli naisia ja tyttöjä. Kaikista asiakkaista (880) 252:lla oli myös Auttamisjärjestelmän asiakkaaksi otettua alaikäistä lasta (lähde: Ihmiskaupan uhrien Auttamisjärjestelmän vuosikatsaus 2021). Valtaosa asiakkaista, joiden kohdalla ihmiskaupan vaikutukset ulottuvat myös heidän lapsiinsa, ovat naisia. Naisten ja tyttöjen kohdalla korostuu Suomessa tunnistetuista ihmiskaupan uhreista ihmiskaupan muotoina erityisesti avioliittoon pakottaminen ja seksuaalinen hyväksikäyttö, tunnistetuista uhreista lähes 100 % ovat naisia ja tyttöjä. Näiden ihmiskaupan muotojen kohdalla on myös tavallista, että lapset syntyvät hyväksikäytön seurauksena, hyväksikäyttötarkoituksessa solmittuun liittoon tai joutuvat todistamaan väkivaltaa tai hyväksikäyttöä jollain tavalla. Vaikka ihmiskaupan ja väkivallan seuraukset ovat aina yksilöllisiä, seksuaalinen hyväksikäyttö ja seksuaaliväkivalta aiheuttavat usein pitkäkestoisia ja vakavia seurauksia sitä kokeneelle ja heidän läheisilleen.

Monika-Naisten tunnistamista ja tukemista ihmiskaupan uhreista kaikki ovat kokeneet ihmiskaupan lisäksi myös muuta sukupuolittunutta väkivaltaa, ja useiden asiakkaiden kohdalla väkivalta- ja hyväksikäyttökokemusten jatkumo on kestänyt vuosia, joskus jopa vuosikymmeniä. Tällaiset tapaukset tuovat esiin traumatietoisten nais erityisten tukipalveluiden tarpeen, ja korostavat ilmiön sukupuolittuneisuutta.

Monika-Naiset liitto toivoo, että Tasa-arvovaltuutettu nostaisi esiin, sekä jatkossa kiinnittäisi työssään enemmän huomiota kaikkiin sukupuolittuneen väkivallan ja hyväksikäytön muotoihin, myös ihmiskauppaan. Ne ovat vahvasti sukupuolittuneita ilmiöitä ja tasa-arvokysymyksiä. Monika-Naiset liitto näkee, että Tasa-arvovaltuutetulla on keskeinen rooli vaikuttajana. On tärkeää, että tasa-arvovaltuutettu tekee tiivistä yhteistyötä sekä naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan että ihmiskaupparaportoijan kanssa. Yhteistyö on nähtävä lisäresurs-sina, joka mahdollistaa syvällisemmän analyysin ja suositusten tekemisen.

Monika-Naiset liitto toivoo, että Tasa-arvovaltuutettu omassa kertomuksessa eduskunnalle olisi tuonut esille ja kiinnittänyt huomiota naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn tuloksellisuuteen. Vaikka Suomessa viimeisen vuosikymmenen aikana on tehty paljon, se ei näy väkivaltatilastoissa: Suomi on edelleen yksi Euroopan vaarallisimmista maista naisille. Panostuksen naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseen on näyttävä tilastoissa, väkivalta on saatava loppumaan. Suomessa naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmien tavoitteiden on oltava konkreettisia ja mitattavassa olevia. Tässä on vielä paljon tehtävää.

Kovasta työstä ja kehitysaskeleista huolimatta tosiasialliseen tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen on vielä pitkä matka. Yhdistyksemme tekee jatkuvasti työtä, jotta Suomeen muualta muuttaneiden naisten oikeuksien toteutuminen ei jää juhlapuheiden tasolle. Odotamme, että tämän naisryhmän asiat ovat jatkossa yhdenvertaisesti esillä Tasa-arvovaltuutetun työssä.

Lisätiedot:

Toiminnanjohtaja Jenni Tuominen, jenni.tuominen@monikanaiset.fi, 045-6759 276, Kriisikeskus Monikan johtaja Natalie Gerbert natalie.gerbert@monikanaiset.fi, 045-6759 647